зайнятості населення. Одним з головних позитивних моментів закону є наявність чітко прописаних механізмів стимулювання роботодавців до вирішення питань безробіття. Але, якщо низка норм документа не отримає дієвої реалізації, то закон так і залишиться декларацією намірів.

Список літератури: 1. Закон України від 05.07.2012 «Про зайнятість населення» [електронний ресурс] // Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=43513 2. Закон України від 01.03.1991 «Про зайнятість населення» // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1991. – № 14. – ст. 170. 3. Проект Трудового кодексу. [електронний ресурс] // Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=30947

ОСИКА І.М., *кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін та адміністративного права*

Харківський економіко-правовий університет

РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ В ЗАПОБІГАННІ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Досвід незалежної української держави, як і досвід розвинутих демократичних країн свідчить про те, що жодні заходи не будуть успішними, якщо під час їх реалізації буде відсутня підтримка з боку суспільства. Активність громадян, зацікавлених у подоланні корупції, є головною передумовою подолання корупції. Саме цьому участь громадськості в заходах із запобігання і протидії корупції вважається запорукою успішної антикорупційної діяльності [1].

Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 р., який чинний з 1 липня 2011 р. [2], на відміну від Закону «Про боротьбу з корупцією» 1995 р. [3] має переважно превентивний, а не репресивний характер

і у зв'язку з цим передбачає широке залучення громадянського суспільства до антикорупційної діяльності.

Зокрема участі громадськості в заходах щодо запобігання і протидії корупції присвячений окремий розділ (Розділ ІІІ) даного Закону. До представників громадськості, які беруть участь в антикорупційній діяльності Закон відносить об'єднання громадян, їх членів або уповноважених представників, а також окремих громадян. Дані особи, відповідно до ч. 6 ст. 5 Закону у випадках участі за їх згодою у запобіганні, виявленні, а в установлених законом випадках - у здійсненні заходів щодо припинення корупційних правопорушень, відновленні порушених прав чи інтересів фізичних та юридичних осіб, інтересів держави, а також в інформаційному і науково-дослідному забезпеченні здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції, у міжнародному співробітництві в цій сфері, - відносяться до суб'єктів які здійснюють заходи щодо запобігання і протидії корупції. Крім цього стаття 18 Закону передбачає наступні форми участі громадськості в заходах, спрямованих на запобігання і протидію корупції:

1) повідомляти про виявлені факти вчинення корупційних правопорушень спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції, іншим органам, зазначеним у статті 5 Закону, керівництву та колективу підприємства, установи чи організації, в яких були вчинені ці правопорушення, а також громадськості. При цьому статтею 20 Закону передбачено державний захист осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції;

2) запитувати та одержувати від органів державної влади та органів місцевого самоврядування в обсягах та порядку, не заборонених законом, інформацію про діяльність щодо запобігання і протидії корупції. При цьому об'єднанню громадян, фізичній, юридичній особі не може бути відмовлено

в наданні доступу до інформації стосовно компетенції суб'єктів, які здійснюють заходи щодо запобігання і протидії корупції, а також стосовно основних напрямів їх діяльності;

3) проводити, замовляти проведення громадської антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, подавати за результатами експертизи пропозиції до відповідних органів державної влади. Одним із заходів, спрямованих на забезпечення можливості проведення громадської антикорупційної експертизи є положення ч. 3 ст. 18 Закону, відповідно до якого законопроекти та проекти інших нормативно-правових актів, що передбачають надання пільг, переваг окремим суб'єктам господарювання, а також делегування повноважень органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, з метою їх громадського обговорення розміщуються на офіційних веб-сайтах органів державної влади, органів місцевого самоврядування невідкладно, але не пізніше дня, наступного за днем їх внесення належним суб'єктом до відповідного органу державної влади чи органу місцевого самоврядування;

4) брати участь у парламентських слуханнях та інших заходах з питань запобігання і протидії корупції;

5) вносити пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи щодо вдосконалення законодавчого регулювання відносин, що виникають у сфері запобігання і протидії корупції;

6) проводити, замовляти проведення досліджень, у тому числі наукових, соціологічних тощо, з питань запобігання і протидії корупції;

7) проводити заходи щодо інформування населення з питань запобігання і протидії корупції;

8) здійснювати громадський контроль за виконанням законів у сфері запобігання і протидії корупції, з використанням при цьому таких форм контролю, які не суперечать за-

конодавству. Для забезпечення можливості здійснення такого контролю статтею 19 Закону передбачено інформування громадськості про заходи щодо запобігання і протидії корупції шляхом підготовки та оприлюднення щорічного звіту про результати проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції [2].

Врегулювання участі громадськості в заходах із запобігання та протидії корупції на рівні Закону є безперечно прогресивним та позитивним кроком у сфері забезпечення реалізації антикорупційної діяльності в державі. Однак, власне законодавчого врегулювання недостатньо. Необхідним є забезпечення умов для громадськості реалізувати надані законом можливості з одного боку і підтримка та довіра звичайних громадян до громадських активістів та неурядових організацій, які здійснюють відповідну антикорупційну діяльність з іншого. Наразі у сфері довіри до громадських організації та практичної реалізації громадськими організаціями передбачених законом можливостей участі та впливу на реалізацію антикорупційної політики існують суттєві проблеми.

В першу чергу, такі проблеми стосуються самих неурядових організацій та їхньої діяльності. За даними останніх соціологічних досліджень існує велика різниця між формально зареєстрованими організаціями і реально діючими. Станом на 1 травня 2011 в Україні було зареєстровано 69,2 тис. громадських організацій. Однак за висновками кількох національних досліджень активну діяльність проводили не більше 3-4 тисяч НУО, що складає приблизно 5 відсотків зареєстрованих організацій [4, с. 12].

Згідно результатів експертного опитування, проведеного Інститутом прикладних гуманітарних досліджень в 2005 році 78,7% респондентів не вважають діяльність третього сектору високоефективною. Якісний стан НУО проявляється

в тому, що останнім часом набули поширення випадки, коли під виглядом громадських організацій працюють структури, спрямовані на отримання прибутку (фактично, бізнес приховується під організаційно-правовою формою громадської організації); фінансуються бізнес-структурами або політичними партіями для лобіювання певних інтересів (і є цілком залежними від своїх «господарів»); створюються під реалізацію певних проектів і припиняють своє існування після «засвоєння» коштів, державних чи грантових. Досить поширеним явищем є створення «кишенькових» благодійних фондів при певних владних структурах, правоохоронних органах тощо для перерахування корупційних платежів. За оцінками опитаних експертів, серед активних (реальних) НУО питома вага таких організацій складає приблизно третину. Це дає підстави для висновку про існування своєрідного *«фіктивного громадянського суспільства»*, тобто використання властивих для нього інституцій всупереч їх цілям. За таких умов можливість реального та дієвого громадського контролю суттєво обмежується.

У взаємодії НУО та органів державної влади переважають «неформальні» складові, що базуються на особистих відносинах. Менше значення мають інституційні взаємодії, наприклад через механізми прямо передбачені законодавством – громадські слухання, діяльність громадських рад, інформаційні запити, тощо.

«Спеціалізація» певних організацій на антикорупційній тематиці загалом є позитивним моментом, однак в умовах українських реалій це може створювати певні ризики. Зокрема: активісти неурядових організацій не завжди здатні юридично коректно визначити проблеми, на вирішення яких спрямована їх діяльність, оскільки значна частина опитаних активістів (навіть з неурядових організацій, що позиціонують себе як антикорупційні) слабо обізнані у новому анти-

корупційному законодавстві, часто навіть просто не знають про нього; антикорупційні неурядові організації часто самі стають ланкою неформальних структур кримінальної спрямованості, де вони виконують функцію «громадського прикриття», активно використовуючи маніпуляцію громадською думкою для дискредитації органів, що протидіють таким формам злочинної діяльності; доволі часто антикорупційні громадські організації намагаються отримати повноваження, які б дозволяли їм виконувати окремі функції державних контролюючих чи навіть правоохоронних органів, що свідчить про нерозуміння справжньої природи участі громадськості у протидії корупції [5, с. 10-19; 6].

Такий стан громадянського суспільства не сприяє активні підтримці антикорупційної діяльності громадських організацій з боку громадян. Про це свідчать і дані досліджень. Так, за результатами загальнонаціонального опитування населення України, що було проведене Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва спільно з фірмою «Ukrainian sociology service» з 18 по 27 вересня 2011 р. в Україні лише 5% тих, хто бере участь у діяльності громадських організацій. Водночас 48% населення Україні вважають, що в Україні потрібні громадські організації і 44% населення громадським організаціям довіряють. Знають про існування таких організацій за місцем свого проживання лише 28% [7].

За результатами дослідження, проведеного в липні 2010 р. Інститутом прикладних гуманітарних досліджень, рівень обізнаності населення щодо антикорупційної діяльності неурядових організацій є доволі низьким: лише п'ята частина (20%) респондентів відзначила, що їм відомо про таку діяльність, решта або не знає про неї (69%), або не змогла дати певну відповідь (11%). Це обумовлено в першу чергу, незначною кількістю контактів населення з ними: лише

18% респондентів контактували з громадськими організаціями (12% - особисто, 6% - через інших осіб) [5, с. 14-15].

Таким чином роль та місце громадськості в антикорупційній діяльності в першу чергу залежить від рівня розвитку громадянського суспільства в державі та рівня довіри громадян до неурядових організацій. Для сприяння розвитку громадянського суспільства та розширення ролі громадськості в антикорупційній діяльності доцільним є більш активне залучення громадських організацій з боку державних органів в державній антикорупційній діяльності, налагодження партнерських стосунків органів державної влади з громадськими організаціями, проведення роз'яснювальної роботи з громадськими організаціями щодо положень нового антикорупційного законодавства, зокрема тих положень, які стосуються ролі громадськості в антикорупційній діяльності, заохочення громадян до участі в діяльності громадських організацій. З цією метою доцільним є прийняття підзаконних нормативно-правових актів, що створюють сприятливі умови для участі громадянського суспільства в антикорупційній діяльності і спрямовані на реалізацію відповідних положень Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції»; забезпечити діалог органів державної вади та місцевого самоврядування з громадськими організаціями шляхом створення ефективної системи зворотного зв'язку – вчасних та повних відповідей на запити, інформування щодо прийнятих рішень за зверненнями тощо; проведення публічних освітніх антикорупційних заходів; посилення захисту осіб, які повідомляють про корупційні правопорушення.

Список літератури: 1. Участь громадськості у заходах щодо запобігання корупції як запорука успішної антикорупційної політики // Роз'яснення Міністерства юстиції України від 26.08.2011 р. [Електронний ресурс], режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0059323-11 2. Закон України

«Про засади запобігання і протидії корупції» № 3206-VI від 7 квітня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011 – №. 40. – ст. 404. 3. Закон України «Про боротьбу з корупцією» від 05.10.1995 № 356/95-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, N 34, ст. 266 з наступними доповненнями та змінами. 4. Стан та динаміка розвитку неурядових організацій в Україні. 2002-2010 роки./Любов Паливода, Світлана Голота. – Київ, ВД КуПол, 2010. – 56 с. 5. Потенціал неурядових організацій у протидії корупції // Інтернет - сторінка Інституту прикладних гуманітарних досліджень. [Електронний ресурс], режим доступу: http://www.iahr.com.ua/files/works_docs/118.pdf 6. Рейдерські новації: як захоплюють громадські ради // «Українська правда» від 04 квітня 2011 р.[Електронний ресурс], режим доступу: http://www.pravda.com.ua/articles/2011/04/4/6077869/ 7. Чи зможе громадянське суспільство вплинути на українську політику? // Інтернет – сторінка Фонду «Демократичні ініціативи», повідомлення від 12.10.2011. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://dif.org.ua/en/polls/2011-year/chi-zmozhe-gromadjanske-suspilstvo-vplinuti-na-ukrainsku-politiku_.htm

ПАВЛИКІВСЬКИЙ В.І., *кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін та адміністративного права*

Харківський економіко-правовий університет

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ТРУДОВИХ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ПОРУШЕНЬ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ

В умовах широкого розповсюдження трудових правопорушень та збільшення кількості злочинних посягань на трудові права людини в сучасній Україні велике значення має вірне